

Žít život x myslet život

Můžeme se tázat, co to vlastně je život, i když se z nějakých důvodů dostává do centra naší pozornosti smrt, obvykle chápána jako protiva života, jako jeho opak? Na první pohled se to může jevit tak, že smrt začíná tam, kde končí život; už stoikové se pokoušeli smrt „zamluvit“ tím, že poukazovali na to, že tam, kde je život, není smrt, a tam, kde je smrt, není život, takže tyto dvě skutečnosti se vlastně nemají kde setkat. Byl to však závažný omyl: život a smrt se opravdu setkávají, a nikoli pouze tak, že každý nový okamžik života je smrtí okamžiku předchozího (což také uplatňovali kdysi stoikové, a vlastně ze stejného důvodu, totiž aby rozptýlili strach ze smrti). Každý život se nutně setkává se smrtí třeba tehdy, je-li schopen a začne-li si smrt uvědomovat, ještě než přišla. Opravdu myslet smrt (nejen na smrt) může jen člověk; jen člověk je s to si uvědomovat nejen smrt druhých, ale vědět také o své vlastní smrtelnosti, tj. vědět, že ho smrt jednou také čeká. Nu, a pak je možno se tázat: když život (živý tvor) myslí, je to ještě skutečný život? Anebo skutečný život je jen tehdy, je-li opravdu žít, tj. prožíván a zažíván? Můžeme o myšlení uvažovat nikoli jen jako o doprovodu života, ale jako o životě samém? Je možno žít myšlením a v myšlení, nejen myslit životem a v životě? Je život myšlení ještě životem? Aby tato velmi závažná otázka mohla být ne-li řešena, tedy aspoň náležitě, byť předběžně vyjasněna, je třeba si neméně náležitě uvědomit, co to vlastně znamená „myslet“. Pokud máme na mysli pouze psychické výkony a úkony, pak to znamená velkou a dokonce nebezpečnou redukci, jisté zmatení a degradaci myšlení. Tak, jako život (žití) zdaleka neznamená jen prožívání, tak ani myšlení zdaleka neznamená jen duševní dění, dokonce ani jen duševní aktivitu (která už sama se brání té trapné objektivaci, které jsme v minulosti propadli a která postihla dokonce i naše chápání duševních jevů, tedy tzv. subjektivity, neboť právě „subjektivita“ byla až nehorázně „objektivována“ či „objektifikována“, je měřena a nejrůznějšími způsoby kvantifikována atd. Tak, jako žádná živá bytost nežije jen mezi předměty (předmětnými skutečnostmi), ale z podstaty věci s nějakým kusem osvojeného světa, tj. osvětí, tak ani myslící bytost se nemůže vztahovat ke světu kolem sebe jen tak, jako kdyby to bylo pouhé „skladiště věcí“ (jak říkal Masaryk) či množina objektů. Ovšem nic moc si nepomůžeme, když dáme důraz na „subjektivní prožívání“ (a přitom tu „subjektivitu automaticky objektivujeme). Myslet život a „žít“ znamená se také tím myšlením aktivně zapojovat do života, nebo ještě lépe: kus toho žití myšlením nejen ovlivňovat, ale přímo vzít myšlenkově na sebe, kus života aktivně proniknout myšlením a myšlenkou (myšlenkami). A protože takovéto myšlení se nikdy neobejde a nemůže obejít bez reflexe, znamená to, že právě v myšlení a skrze myšlení (v reflexi) se život, živá bytost může setkávat nejenom s věcmi, ale také s ne-věcmi, s nepředmětnou skutečností, což pro život bez myšlení zůstává uzavřenou cestou.

(Písek, 080227-1.)